

KVALITETS- &
GESTALTNINGSPROGRAM FÖR

STENHAMRA

2025-04-16

**K
&T**

KROOK & TJÄDER



INLEDNING

I samband med pågående planarbete för Stenhamra tas detta kvalitets- och gestaltningsprogram fram. Syftet är att beskriva kvaliteter och bidra till att bevaka dessa i det fortsatta arbetet samt styra utvecklingen så att den främjar kvaliteterna som finns samt en hållbar utveckling och god helhetsverkan. Vidare är syftet att fånga upp viktiga frågor kopplat till den kulturmiljö som planområdet anknyter till. Målet är att tydliggöra en gemensam syn kring hur vi skapar god arkitektur, på ett respektfullt sätt möter kulturmiljön, hållbara livsmiljöer och naturliga mötesplatser. I kvalitets- och gestaltningsprogrammet ges konkreta exempel för att uppnå en god lägsta nivå för den gestaltade miljön samtidigt som det kan inspirera och för den delen inte begränsa en högre nivå.

Resultatet är baserat på dialog mellan kommun, explo- atör och konsulter. Två workshops har genomförts som gett avtryck på gestaltningsprogrammets innehåll.

Dokumentet är framarbetat av Krook & Tjäder på upp- drag av Västerviks kommun. I dialog och workshoppar har funnits representanter från kommunen, Krook & Tjäder, Skanska, Solhemsgruppen och Kalmar Läns Museum.

Uppdragsgivare

Västerviks kommun

Konsult

Krook & Tjäder genom

Lina Lindegren

Petra Svensson

Simon Sundin

INNEHÅLL

INLEDNING.....	2
----------------	---

KVALITETSPROGRAM.....	4
-----------------------	---

PLATSENS HISTORIA
STENHAMRA - STADSANALYS
STENHAMRA - KVARTERSANALYS
VIKTIGA KVALITETER

GESTALTNINGSPROGRAM	22
---------------------------	----

VÄLKOMMEN TILL STENHAMRA!
GRÄNSLANDET - NY ÅRSRING
SIKTLINJER, KOPPLINGAR & ENTRÉPUNKTER
VOLYMER & MÖTEN
TAKUTFORMNING & TAKLANDSKAP
LEVANDE FASADER, MATERIAL & KULÖR
LEVANDE BOTTENVÅNINGAR & KANTZONER
BOSTADSGÅRDAR

KVALITETSPROGRAM

PLATSENS HISTORIA

VÄSTERVIK

Västervik har en rik historia som sträcker sig tillbaka till medeltiden. I Länsstyrelsen i Kalmar Läns underlag till riksintresse för kulturmiljövården går att läsa att Staden Västervik omnämns för första gången 1275. Vid denna tid låg Västervik längre norrut i viken, vid det som idag kallas för Gamleby. På 1400-talet flyttade staden på uppdrag av kungen till sitt nuvarande läge. Stadsprivilegier fick Västervik strax därefter. Västervik är en av de första östersjöstäderna att flytta, något som blev vanligare på 1600- och 1700-talet då den reglerade stadsplaneringen började ta fart i Sverige.

Sankta Gertruds kyrka påbörjades strax efter att Västervik fått stadsprivilegier. Idag är kyrkan ett av de mest påtagliga spåren från medeltiden i staden. Sannolikt har Västervik precis som så många andra medeltida städer börjat växa fram utan en reglerad stadsplan. Det är troligt att staden först växte fram mellan kyrkan och stranden.

En stor stadsbrand drabbade Västervik 1677. Branden ödelade stora delar av den medeltida bebyggelsen och strukturen. Sankta Gertruds kyrka klarade sig dock undan branden. Året efter branden upprättades en ny stadsplan som reglerade återuppbyggnaden av staden och visar på tidens ideal med rätvinkliga gator och små tomter.

På 1830-talet tillkom en lokal byggnadsordning som reglerade hur bebyggelsen skulle se ut. Bland annat reglerade den att trähus inte fick uppföras högre än två våningar, att uthus och magasin skulle placeras vid gränder samt att det skulle finnas staket utmed tomtgränser. Det var ljusa färger eller rött som gällde för både plank och hus. För taken tilläts tegelpannor, plåt eller skiffer. Traditionen lever fortfarande kvar i Västervik, särskilt för husen som har träpanel eller är putsade.

Sammantaget finns en rik historia i Västerviks stadskärna till den grad att staden har utsetts till riksintresse för kulturmiljövård

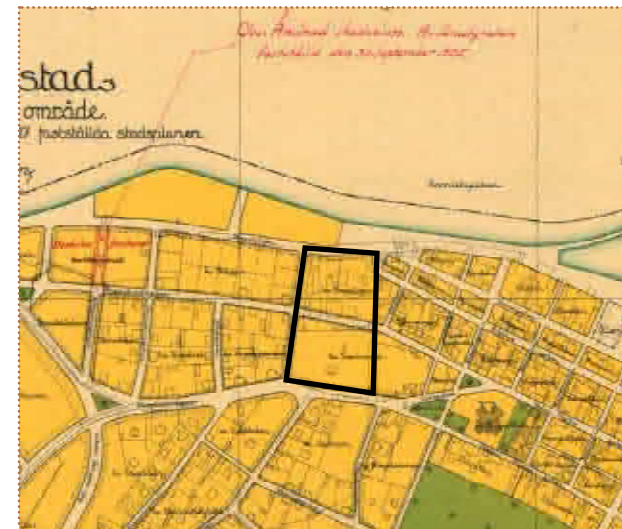
enligt Miljöbalken kap 3 § 6 och har benämningen H90. Länsstyrelsens motivering lyder:

- Trä- och småstad präglad av sin nära och visuella kontakt med vattnet och med Stegeholms slottsruin från mitten av 1300-talet, som tillsammans med en småskalig trähusbebyggelse från 1700-talet till 1900-talet och en stadsplan från 1670-talet visar stadens utveckling och långvariga betydelse som staden haft som hamn och handelsplats.
- Sankta Gertruds medeltida kyrka med kringliggande miljö.
- Stadens rätvinkliga gatunät som till stor del är utförd enligt stadsplanen från 1670-talet.
- Sjötomter av medeltida slag med bebyggelse ända ner till vattnet, Norénska handelsgården och sammanbyggda loftbodar från slutet av 1700-talet.
- Bibehållen kvartersindelning sedan tidigt 1700-tal med små tomter i stadens nordvästra och sydöstra del samt större tomter i centrum kring Sora Torget.
- Trästadens bebyggelse från 1700- till 1900-talet med hus som vanligtvis är 1½ - 2½ våningar höga, klädda med träpanel eller putsade och målade i ljusa färger eller rödmålade.

STENHAMRA

En kulturmiljöutredning har tagits fram av Kalmar Läns Museum (2024) i samband med detaljplanearbetet. I den berättas att i områdena angränsande till 1600- och 1700-talens rutnätsstad fanns kålgårdar och åkerlyckor tillhörande stadens borgare. Det som idag kallas Stenhamra var en av dessa platser. Ett mellanrum och gränsland mellan stadens planerade rum och landsbygden utanför.

I kulturmiljöutredningen redovisas historiska dokument som förklarar platsens användning under olika tider. Från en karta daterad 1707 kan vi se att inom områdets nuvarande gränser fanns ett stycke åkermark delat i två skiften samt små ängsmarker och kålgårdar längst ner mot vattnet, alla med olika



Gällande stadsplan från 1929



Bröderna Flinks Stenhuggeri Källa: Västerviks museum



Flinkska Villan

ägare. Nästa historiska spår är ett brandförsäkringsbrev från 1837 där antikvarierna har hittat tomtens första dokumenterade bebyggelse. Bebyggelsen utgjordes av två boningshus, tre uthus och en magasinsbyggnad. Ingen bebyggelse från denna period finns kvar. De historiska spår som finns kvar idag talar framför allt om tiden från 1800-talets senare del och början av 1900-talet då platsen användes som stenindustri. Mer närmare bestämt Bröderna Flinks Stenhuggeri som var ett av Skandinaviens största stenhuggerier under storhetstiden mellan slutet på 1800-talet till början av 1930-talet (Kulturmiljöutredning s. 14-18, s. 28). Mer information om Stenhamras utveckling finns att hitta i Kulturmiljöutredningen.

Stenhamra är idag fortsatt ett mellanrum, inte som gränsland till landsbygden eller som industrimark utan som "paus" i stadens bebyggelsestruktur och som inte omfattats av utbyggnaden av staden vi kan se kring området.

FLINKSKA VILLAN

Kulturmiljöutredningen har även undersökt Flinkska villan, som ligger i Stenhamras södra del. Det är ett enfamiljshus som byggdes kring sekelskiftet 1900 och fungerade som bostad och disponentvilla till Fredrik Flink med familj. Huset renoverades och byggdes till på slutet av 1940-talet och sedan dess har få ändringar gjorts. På tomten byggdes även ett uthus och en stor trädgård där flertalet fruktträd planterades. Både träden och uthuset finns bevarade. Villan ägdes av familjen Flink tills det att Västerviks kommun köpte fastigheten 1980.

Huset är för sin ålder relativt välbevarat, både exteriört och interiört. Mycket av ursprungliga byggnadsdelar finns bevarade såsom inner- och ytterdörrar, fönster, planlösning samt interiöra byggnadsmaterial. Den exteriöra arkitekturen är typisk för det tidiga 1900-talet med branta taklutningar, symmetrisk fönstersättning mot gatan och kontrasterande paneler som delar in fasaden och ger dekor ovan fönstren. Särskilt framträdande är den nationalromantiska dekoren kring fönster.

Även uthuset från tidigt 1900-tal som hör till trädgårdsmiljön är välbevarat i all sin ursprungliga anspråkslöshet.

TEGELBYGGNADEN

I områdets nordöstra del, närmast vattnet, ligger den enda bevarade byggnaden från stenhuggeriets dagar. Tegelbyggnaden användes då som mekanisk verkstad och garage och idag inhyser byggnaden garage och förråd som hyrs av privatpersoner samt en thairestaurang.

Byggnaden är i huvudsak välbevarad gällande originaldetaljer så som fönster och dörrar och byggnadens ursprungliga form är intakt och ej tillbyggd. Huset är ritat av Västerviksarkitekten Fredrik Anderberg som även står som upphovsman till gamla saluhallen och gamla varmbadhuset i staden. Almvikstämpeln som pryder många av stenarna skvallrar om att huset är byggt av tegel från Almviks tegelbruk norr om Västervik.

ANTIKVARISKA REKOMMENDATIONER

Enligt den sammantagna antikvariska bedömningen gjord av Kalmar Läns Museum anses den Flinkska villan, tillhörande uthus samt tegelbyggnaden uppfylla kraven för en särskilt värdefull byggnad enligt kap 8 §13 PBL. Byggnaderna omfattas därmed av förvarnskningsförbudet samtav de allmänna varsamhetskraven i kap. 8 §17 PBL. Vidare rekommenderar antikvarierna att Flinkska villan, uthuset och Tegelbyggnaden förses med rivningsförbud samt varsamhetsbestämmelse. Villans trädgård rekommenderas också skyddas i detaljplan. För Tegelbyggnaden föreslås även en skyddsbestämmelse som skyddar fasadens originalutförande i Almvikstegel.

Mer ingående beskrivning av byggnaderna och miljöerna samt den fullständiga antikvariska bedömningen går att hitta i Kulturmiljöutredningen (2024).



STENHAMRA - STADSANALYS

Stenhamra är beläget cirka 350 meter nordväst om Västervik centrum (Grönsakstorget). Stenhamra är idag lågt exploaterat men med stora delar ianspråktagen mark. Nordöstra delarna används främst som parkeringsplats. Här finns även en återvinningsstation samt den gamla Tegellängan från 1900-talets början med inhuserad thairestaurang. En nyare garagebyggnad återfinns på parkeringsplatsen. I sydväst finns Flinkska villan med tillhörande större trädgårdsmiljö.

Planområdet gränsar till fyra olika miljöer och byggnadstypologier. I sydöst ansluter rutnätsstaden med bebyggelse från 1600-1900 talet (riksintresse kulturmiljövård MB 3 kap 6). Den är brokig, tät och låg i skalan. En högre bebyggelse från 1960-tal möter Stenhamra i sydväst (kvarteret Vallmon). I nordväst återfinns Reginelund med funkis- och sekelskiftesvillor. I nordost landar Gamlebyviken med tillhörande marina miljöer.

RIKSINTRESSEN OCH KULTURMILJÖ

Området angränsar till riksintresse för kulturmiljövården (MB 3 kap 6 §). Den sammanhållna, mer gyttiga bebyggelsen, som tillhör riksintressets rutnätsstad, består både av äldre bebyggelse från 1600- och fram till sekelskiftet 1900-tal samt nyare tillägg från så sent som 1980-talet, men som anpassats efter de äldre byggnaderna i form, skala, byggnadsdetaljer, kulör med mera. Riksintresse för yrkesfiske kust (MB 3 kap 5 §) omfattar Gamlebyviken.

Tre byggnader inom planområdet har pekats ut som särskilt värdefulla enligt kulturmiljöutredningen; Flinkska villan med uthus samt Tegellängan.

PÅGÅENDE DETALJPLANER

Det finns ett flertal pågående detaljplaner i anslutning till riksintresset, bland annat för sjukhusområdet samt för området kring Fiskaretorget. Den ackumulerade påverkan på riksintresset av dessa behöver utredas med hjälp av volymstudier i samband med kulturmiljöutredningen.

MOBILITET

Planområdet ansluter till befintliga gång- och cykelvägar. I den sydvästra delen vid Sankta Gertruds väg finns en befintlig gång- och cykelväg norrut och söderut. Cykelvägen söderut viker av mot havet vid Fabriksgatan och försvinner i cirka 150 meter och blir till gångfartsområde innan den kopplar på gång- och cykelvägen som går längst ut mot havet. Även Rådhusgatan och Östra kyrkogatan kopplar ihop planområdet med den historiska stadskärnan. I planområdets nordöstra del finns Norra Strandvägen och viken. Tidigare nämnda gång- och cykelväg finns här och sträcker sig norrut och söderut längs med vattnet.

Närmsta busshållplatser är Stadsparken och Kvarngatan, cirka 500 meter från planområdets södra hörn. Härifrån går flertalet busslinjer.

Planområdet ramas in av gator för motorfordon på tre av fyra sidor, Sankta Gertruds väg i sydväst, Stenhamragatan i nordväst och Norra Strandvägen/Hamngatan i nordöst.

GRÖNOMRÅDEN

I planområdets sydvästra del finns Flinkska Villan med tillhörande trädgård (cirka 3500 kvadratmeter). Trädgården är förhållandevis stor och lummig med inslag av fruktträd, buskage och ett par större träd där det största är en alm. Denna har tillsammans med tre andra träd klassats som särskilt skyddsvärda enligt Naturvärdesinventeringen framtagna i samband med detaljplanearbetet. I planområdets norra del finns en mindre gräsyta med ett fåtal träd.

Direkt nordost om planområdet finns en sträcka längs med havet som består av gräs, ett par enstaka träd och buskage.

Knappt 100 meter söder om planområdet, längs med Sankta Gertruds Väg, finns Sankta Gertruds kyrka med tillhörande grönområde/park (cirka 3000 kvadratmeter). Ytterligare något längre söderut hittar vi Stadsparken (cirka 3,4 hektar). Här finns gång- och cykelbanor, gröna rum för människor att stanna upp

i, en större, mer bekostad lekplats och fotbollsplan. Söder om stadsparken finns Gamla kyrkogården, även den ett grönt inslag i stadsbilden.

Cirka 200 meter väster om planområdet finns en liten kvartersgröning (cirka 3 400 kvadratmeter) med en kulle och fotbollsmål. 250 meter norr om planområdet finns Reginelundsparken (cirka 9000 kvadratmeter). Den består av större, öppna gräsytor, några större träd, buskage och en mindre lekplats.

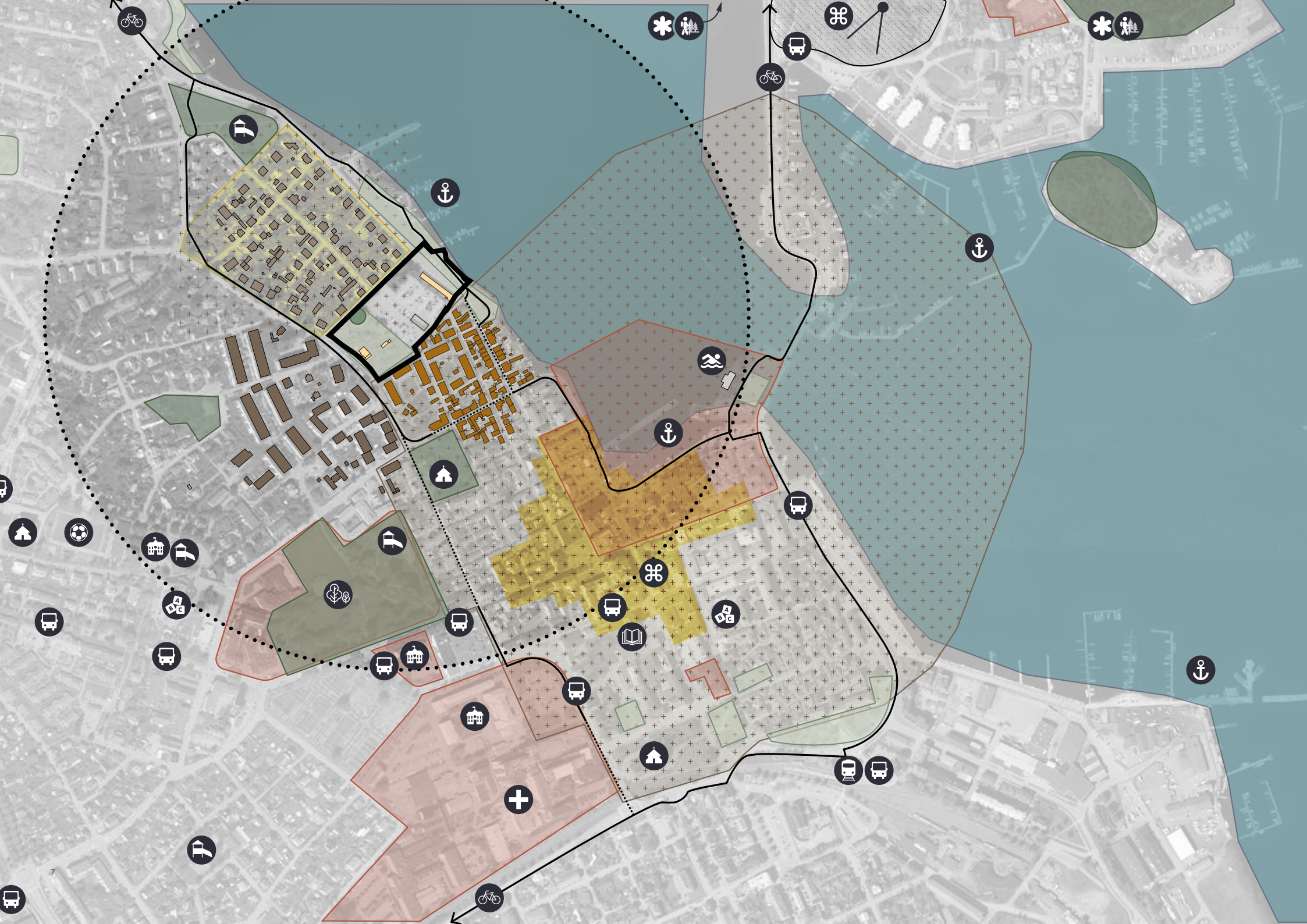
Bostadsbebyggelsen varierar kring planområdet och det finns många trädgårdar och gårdar som bidrar med grön karaktär till området.

VIKEN

Gamlebyviken ligger precis nordost om planområdet. Här finns även en småbåtshamn med cirka 140 båtplatser.

LEGEND

	Busshållplats		Planområde
	Småbåtshamn		500 meter
	Badplats		GC-väg
	Naturreservat, friluft		Stadskärna
	Kyrka		Natur
	Lekplats		Park
	Park		Grönytor
	Skola		Riksintresse fiske
	Förskola		Riksintresse kulturmiljö
	Sjukhus		Kulbacken
	Gång- och cykelväg		Funkisvillor
	Tågstation		60-/70-tal
	Sport		Kulturmiljö
			Pågående planer



STENHAMRA - KVARTERSANALYS

ANVÄNDNING AV PLATSEN IDAG

Planområdet är idag uppdelat i fyra olika zoner. Längst i sydväst finns Flinkska villan med tillhörande trädgård. Bostadshuset och trädgården är enligt gällande stadsplan från 1929 kvartersmark. Huset ägs och nyttjas av kommunen idag. Trädgården används sparsamt. I naturvärdesinventeringen pekas grönstrukturen som trädgården utgör ut som en viktig länk för växt- och djurlivet i centrum. Fyra träd på tomten, varav en jättealm, pekas ut som särskilt skyddsvärda träd.

Nordost om bostadshuset och trädgården används marken för parkeringsändamål. Det finns cirka 250 parkeringsplatser (246) i området. Ett sentida garage har uppförts som tillhandahåller 20 parkeringsplatser för boende. I det norra hörnet av planområdet finns även en återvinningsstation på bästa läge med utsikt över vattnet. I den nordöstra delen av planområdet finns en äldre tegellänga som tillhört Bröderna Flinks stenhuggeri. Byggnaden har historiskt använts som mekanisk verkstad i stenindustrin. Idag inrymmer huset garage, förråd samt en thairestaurang som huserar i husets södra del.

Planområdet fortsätter sedan norrut längs Norra Strandvägen och inkluderar gång- och cykelvägen med omkringliggande grösytor, strandkanten samt de fem bryggorna. Detta är den fjärde zonen i planområdet.

Den för detaljplanen framtagna kulturmiljöutredningen värderar både tegelbyggnaden och Flinkska villan med uthus högt. Både som objekt i sig med en viss verkshöjd och autencitet men också det pedagogiska sambandet husen emellan som berättar om platsens historia där byggnaderna är tydliga spår av den familjeägda stenindustrin. Husen har höga kulturhistoriska värden och kulturmiljöutredningen föreslår att husen förses med rivningsförbud och varsamhetsbestämmelse.

FYRA FRONTER

Planområdet möter fyra olika fronter: havet, rutnätsstaden, 1960-talets flerfamiljshus samt funkis- och sekelskiftesvillorna. Det är fyra olika miljöer med olika förutsättningar och identiteter.

Stadskärnan, rutnätsstaden, utgörs av en utbyggd 1600-tals stadsplan med hus från 1600- till 1900-talet. Skalan är liten och låg, gaturummen trånga och siktlinjerna löper längs stadsplanens rutnät. Gator har anlagts vinkelrätt mot havet och långa siktlinjer med havsutsikt finns i hela området. Bebyggelsen är sammanhållen i kulör, material och stil och den gamla stadsplanens struktur är intakt och tydligt läsbar.

Reginelund är villaområdet nordväst om Stenhamra med en sammanhållen sekelskiftes- och funkisbebyggelse från perioden 1915-1945. Byggnadshöjden är konsekvent 1,5-2,5 våningar, villornas plan är ofta kvadratisk och taklutningarna är låga alternativt mycket branta. Området är en fortsättning på centrala Västerviks småskaliga uttryck västerut.

Sydväst om planområdet ligger Kvarteret Vallmon som domineras av flerfamiljshusen byggda på 1960-talet. Flerbostadshusen är i 2,5-5 våningar höga, men de har genom sin placering i en sluttning en lägre nockhöjd som inte konkurrerar med Sankta Gertruds kyrktorn.

Vid områdets kant mot Gamlebyviken och strandkanten finns ytor av liknande karaktär och kvalitet. En cykelbana går längs strandkanten och mötet med havet går från att vara kulturbetonat med ett stenlagt möte mot vattnet, till båtbyggor och slutligen mer vildvuxen vass i norr utanför planområdet.

SIKTAXLAR OCH KOPPLINGAR

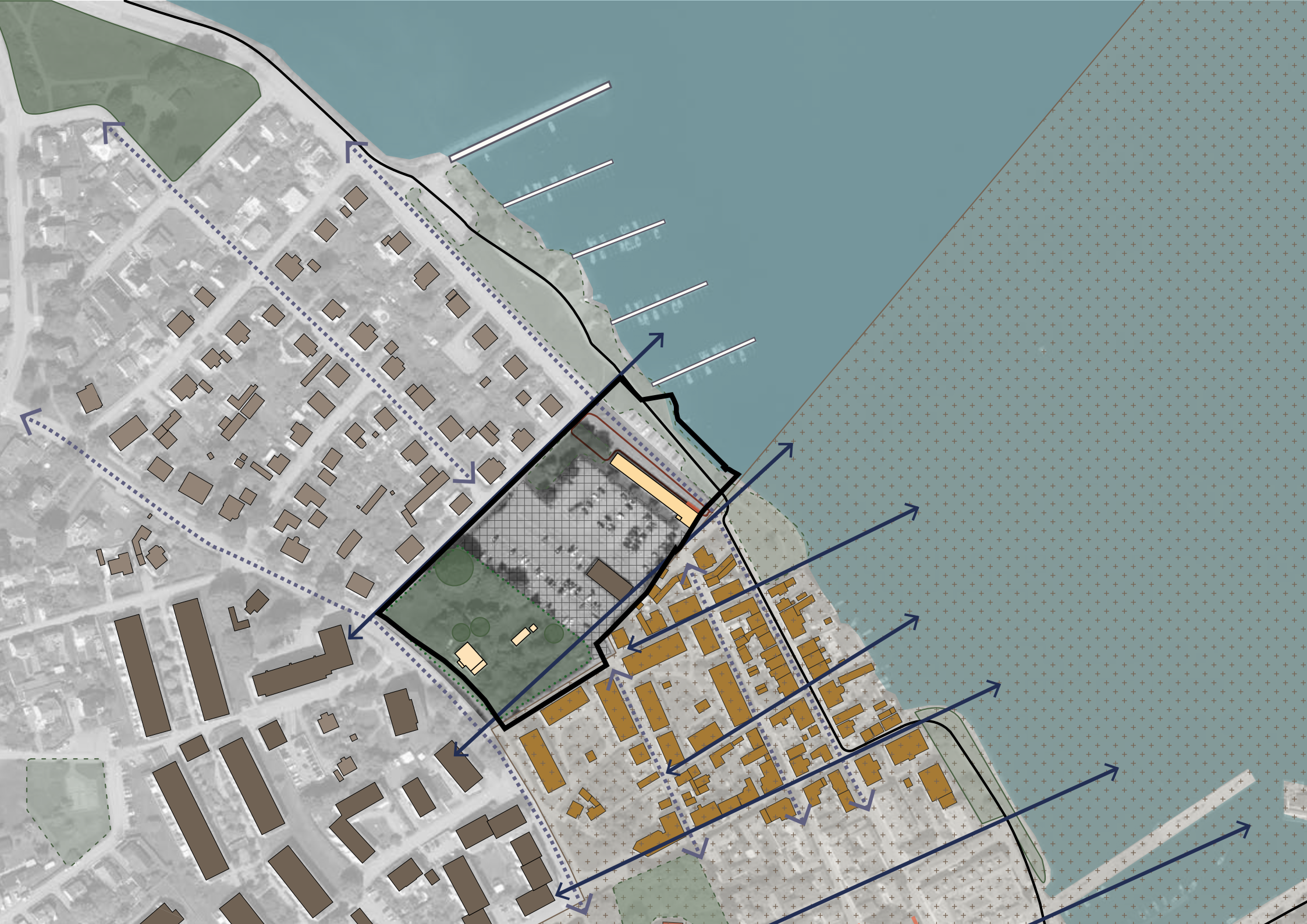
Runt omkring planområdet (särskilt i söder) bildar gator med bebyggelse samt plank i tomtgräns med bakomliggande, grönskande trädgårdar, vackra och identitetsskapande siktlinjer mellan husen ut mot havet och den andra sidan av viken. Vid

planområdet finns två tydliga siktaxlar mot havet som går längs med Stenhamragatan och korsningen Sankta Gertruds väg - Vikgatan mot korsningen Hamngatan - Rådhusgatan.

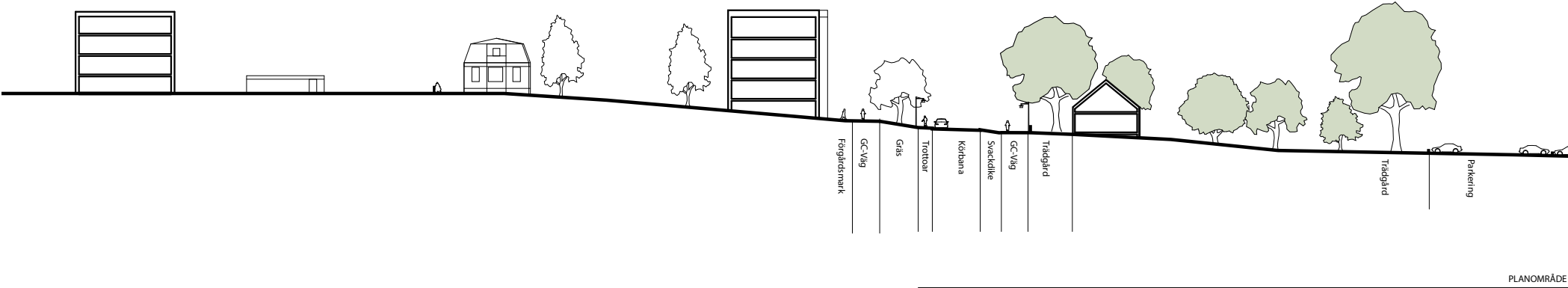
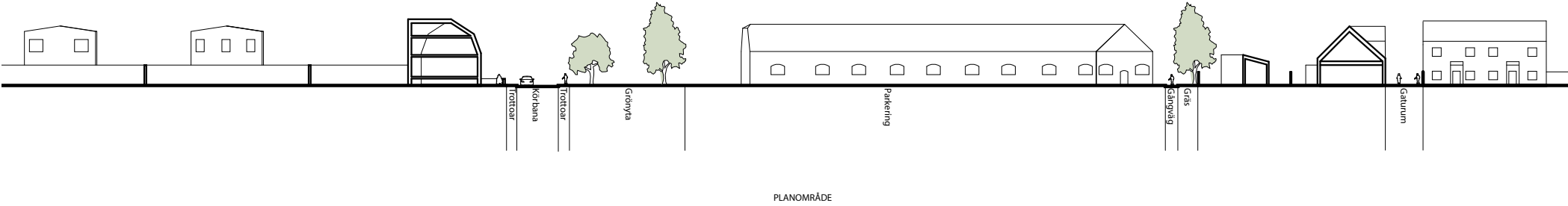
Norra Strandvägen och Hamngatan möts i den nordöstra delen av planområdet och gör att kopplingar är möjliga åt nordväst och sydöst. S:ta Gertruds väg skapar samma kopplingsmöjlighet i planområdets sydvästra del. Reginelundsgatan möter planområdets nordvästra långsida. Längs den sydöstra långsidan av planområdet möter både Östra Kyrkovägen och Rådhusgatan området.

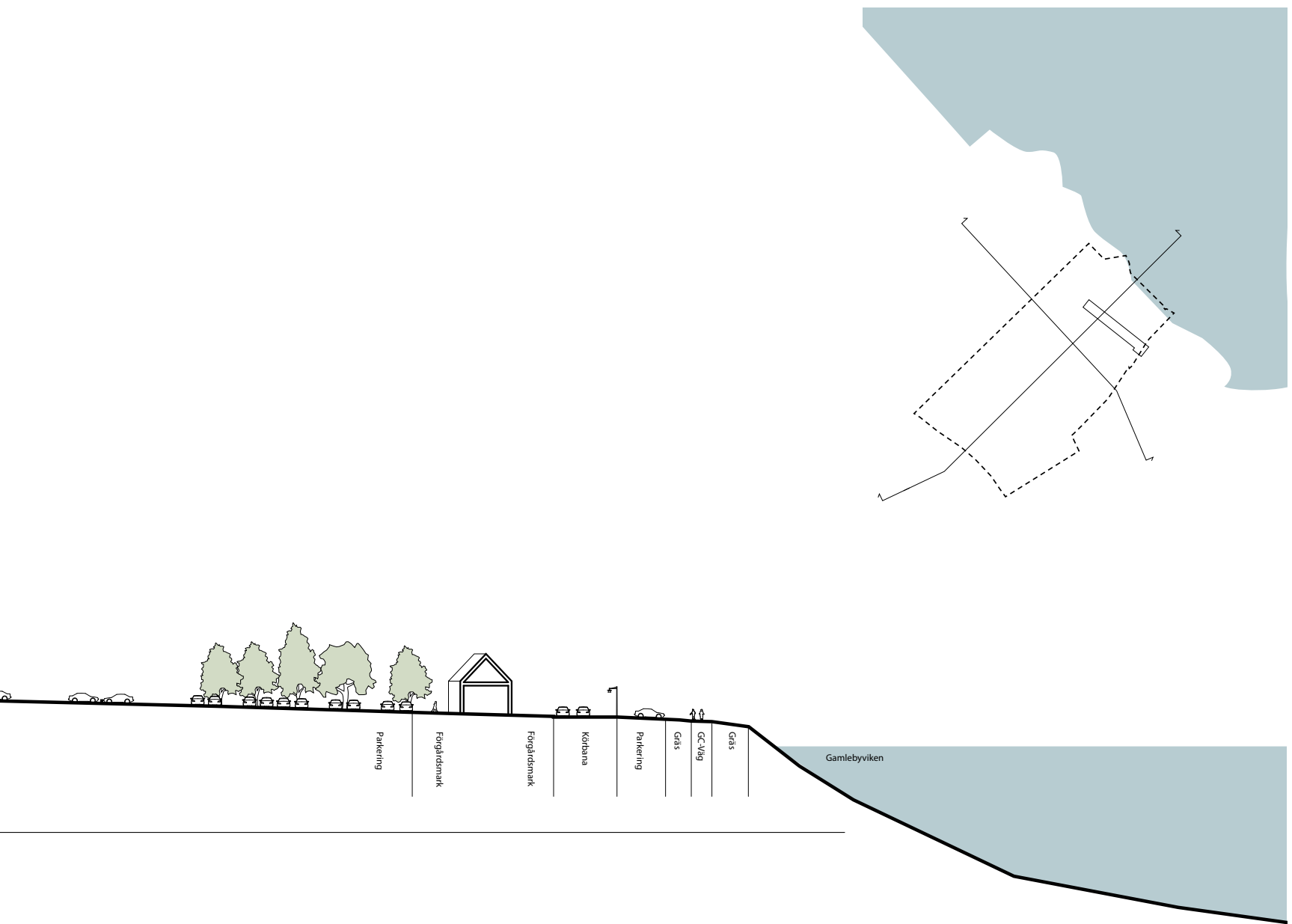
LEGEND

-  Planområde
-  GC-väg
-  Siktaxel
-  Stråk / koppling
-  Aktiv bottenvåning
-  Park
-  Grönytor
-  Riksintresse kulturmiljö
-  Funkisvillor
-  1960-1970 tal
-  Kulturmiljö
-  S:ta Gertruds Kyrka
-  Särskilt skyddsvärda träd enl. NVI
-  Asfaltyta
-  Underutnyttjad plats i A-läge



SEKTIONER







TEGELLÄNGAN

MATERIALITET - IDENTITET - KULTURHISTORIA - POTENTIAL

Det befintliga tegelhuset visar på platsens historia. Byggnaden är tydlig i sin materialitet och har möjlighet att få vara identitetsskapande. Det finns stor potential att låta byggnaden få ta plats i den nya utvecklingen av Stenhamra och att ge den ett betydelsefullt innehåll. Platsen runt om byggnaden har potential att skapa mötesplatser och urbana rum som används av stadens invånare och besökare, inte minst med sin slående utblick mot vattnet.



MOT HAVET

RÖRELSE LÄNGS VATTNET - BÅTLIV - GRÖN & BLÅ MILJÖ

Platsen mot havet består av öppna gräsytor och fina utblickar men saknar sittplatser och skyddade ytor som inbjuder till att stanna upp. Området har utvecklingspotential och hade kunnat erbjuda mer till invånarna och tillskapa fler ekosystemtjänster till staden.



FLINKSKA VILLAN MED TRÄDGÅRD

KULTURHISTORIA - IDENTITET - UPPVUXNA TRÄD - PLATS FÖR LEK - PLATS FÖR REKREATION

Flinkska villan med trädgård erbjuder ett grönt inslag i stadsbilden samtidigt som den visar på den historiska utvecklingen av staden. Lummig och varierad växtlighet. Frukträd. Potential som plats för lek och rekreation. Potential för ekosystemtjänster och biodiversitet. Skyddsvärda träd.



SIKTLINJER

VYER MOT VATTNET - VYER MOT STAN - RAKA GATOR - KULTURHISTORIA

Den ortogonala stadsstrukturen skapar tydliga siktlinjer. Ibland vetter dessa ner mot vattnet, ibland in mot staden med tillhörande typiska fondmotiv. De tydliga avgränsingarna med bebyggelsens fasadliv, grönskande häckar och staket i gränsen till gatan hjälper till att skapa tydlighet i rummen och förstärker rutnätsstadens struktur.



REGINELUND

TÄT VILLASTAD - LIKFORMADE HUS - PASTELLFÄRGADE FASADER - TUKTADE TRÄDGÅRDAR

Området Reginelund visar på en egen årsring från sekelskiftet 1900 till 1930- och 40-talet. Trots att byggnaderna till utseendet är olika skapas en tydlig rytm i gaturummet. Fastigheterna kantas av häckar och/eller staket mot gatan. Bebyggelsen är till största del uppförd i två hela våningar med flacka tak eller 2-2,5 våningar med sadeltak eller mansardtak.



RUTNÄTSSTADEN

FINMASKIGA KVARTER - KULÖRTA FASADER - TYDLIGA TOMTGRÄNSER - TRÄARKITEKTUR - KULTURHISTORIA

En sammanhållen brokighet. Olika kulörer blandas från vitt och gult till grönt, rött och blått. Mestadels 1-2,5 våningar med sadeltak och valmade sadeltak. Gatorna är smala och raka och kantas av fasadliv eller staket. Byggnader och staket är utförda i trä. Grönska tittar fram från de undangömda gårdarna.



1960-1970 TAL

FLERFAMILJSHUS - FRISTÅENDE LAMELLER - ÖPPNA KVARTER - STÖRRE SKALA

På 1960- och 1970-talet uppfördes en ny årsring i anslutning till området. Flerbostadshus mellan 2-5 våningar. Fasader i trä, tegel och skivmaterial. En ny skala än den som funnits i området tidigare.



MARKBELÄGGNING

SMÅGATSTEN - KULLERSTEN - GRÄS - ASFALT

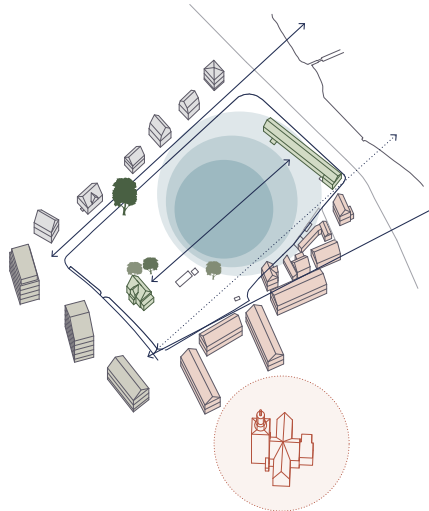
Markbeläggningen varierar inom och omkring planområdet. Själva planområdet är till största del asfalterat (används som parkeringsplatser), men en avsevärd yta är gräs. Vissa ytor har blandad, låg vegetation.

VIKTIGA KVALITETER



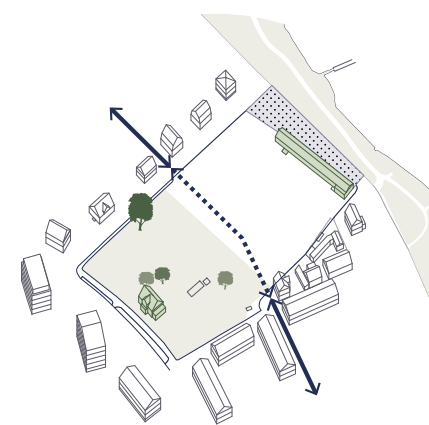
Viktigt att bevara:

- Tegelbyggnaden, Flinkska villan och större delen av trädgården bör bevaras
- Almen bevaras
- Lämna spår, visa på platsens historia och hur den använts tidigare
- Kopplingen mellan tegellängan och havet



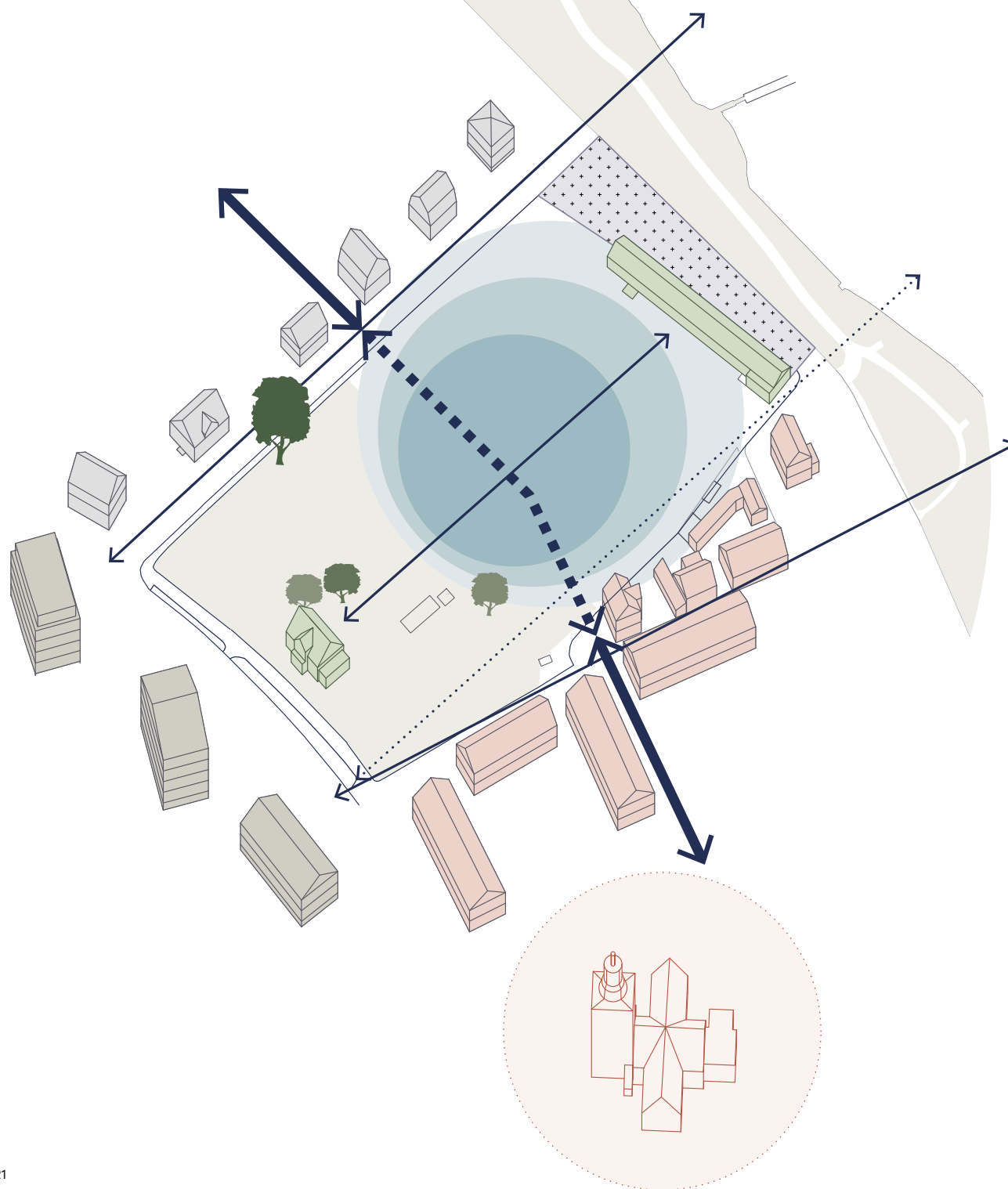
Viktigt att ta hänsyn till:

- Respektfullt möte med de olika årsringarna
- Fortsatt möjliggöra för siktlinjer mot havet
- Möta det befintliga rutnätet
- Höjdmässig hänsyn till träden och den närmaste bebyggelsen
- Visuell hänsyn till Sankt Gertruds kyrka.



Följande situationer är viktiga för platsen idag:

- Skapa koppling genom området för att "binda samman" gatunätet i anslutning till planområdet
- Bevara värdefull grönska
- Ta hand om platserna som vetter mot havet
- Skapa en ny årsring i Stenhamra



KONKLUSIONSKARTA

Utvecklingen på Stenhamra har möjlighet att bli ett kvalitativt och spännande tillägg till Västervik samtidigt som befintliga värden på platsen bevaras. Viktiga strategier:

- Skapa ett respektfullt möte till angränsande områden och ta tillvara på de kvaliteter som finns i området.
- Skapa en ny årsring som harmonierar med men samtidigt kontrasterar.
- Bebyggelsen bör inte härma eller kopiera kringliggande kvarters uttryck, utan istället respektfullt möta denna med egna kvaliteter.

LEGEND

- ↔ Siktaxel, primär
- ↔ Siktaxel, sekundär
- ↔ Sammankoppling stråk
- ✦✦✦ Underutnyttjad plats i A-läge
- Trädgårdsmiljö
- Ny årsring
- Bevarade byggnader Stenhamra
- Riksställe kulturmiljö, 1600-1900 tal
- Kvarteret Vallmon, 1960-1970 tal
- Reginellund, 1910-1940 tal

GESTALTUNGSPROGRAM

VÄLKOMMEN TILL STENHAMRA!

INTRODUKTION

Stenhamra blir en ny årsring där gammalt möter nytt. Ett av Skandinaviens en gång största stenhuggerier med bevarad brukslänga och disponentvillor med tillhörande trädgård möter samtida arkitektur och nya boendemiljöer. Platsens historia, viken och omgivningen med fyra tydliga fronter sätter prägel på det nya områdets struktur och gestaltning.

Större delen av det som byggs är bostäder, men även en del centrumverksamheter inryms i området.

Bebyggelsen ska gestaltas på ett nutida och modernt sätt samtidigt som hänsyn tas till de värden och riksintressen som finns inom och kring planområdet.

Gestaltungsprogrammet fokuserar på kvartersmarken. Mellan samråd och granskning kommer gestaltungsprogrammet utökas och även innehålla kapitel om den allmänna platsmarken.

Följande underrubriker är viktigt för området:

- Gränslandet - ny årsring
- Siktlinjer, kopplingar & entrépunkter
- Volymer & möten
- Takutformning & taklandskap
- Levande fasader, material & kulör
- Levande bottenvåningar & kantzoner
- Bostadsgårdar



GRÄNSLANDET - EN NY ÅRSRING

Stenhamra möter fyra tydliga fronter - Gamlebyviken, rutnätsstaden, Reginelund och Vallmon - som alla hjälper till att berätta hur Västervik utvecklats genom tiden. För att fortsätta berättelsen om Västerviks utveckling, och Stenhamras roll som ett gränsland med varierande funktioner över tid, bör ny bebyggelse representera den samtid vi lever i idag. Arkitektoniskt innebär det att den nya bebyggelsen respektfullt ska möta den existerande samtidigt som det tydligt ska framgå att Stenhamras nya bebyggelse blir en ny årsring och inte skapar en pastisch eller försöker efterlikna rutnätsstaden, Reginelund eller kvarteret Vallmon. Samtidigt behöver årsringen harmoniera med och respektera miljöerna som den möter.

Checklista:

- Skapa en ny årsring
- Samtida bebyggelse, anpassad till omgivningen
- Ej pastisch, representera samtiden



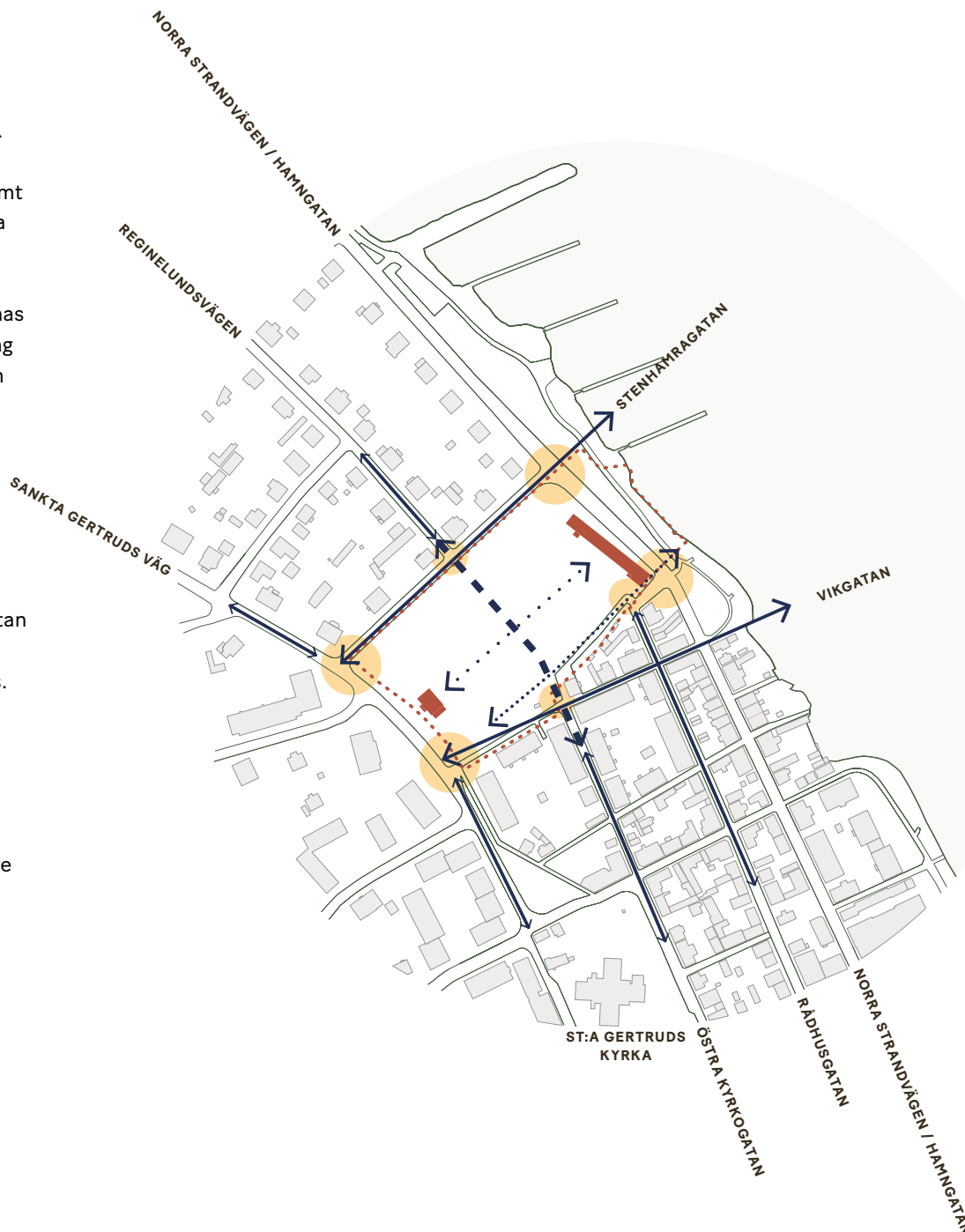
SIKTLINJER, KOPPLINGAR & ENTRÉPUNKTER

Rutnätet ger siktlinjer, något som är karaktärsskapande för Västervik. Den nya bebyggelsen ska underordna sig de viktiga siktlinjerna längs med Stenhamragatan, från Sankta Gertruds väg ner mot Vikgatan samt möjlig sikt från samma punkt vid Sankta Gertruds väg, mellan det nya och det gamla, ner mot vattnet.

Nya entrésituationer kommer att skapas i området. Dessa ska utformas med extra omsorg på gestaltningen. Det kan innebära en platsbildning där så är lämpligt, extra omsorg på fasad eller gavelmotiv eller genom en markering i markmaterial.

Checklista:

- Koppling genom området ska finnas för fotgängare och cyklister mellan Reginelundsvägen och Östra kyrkogatan. **(Regleras i DP).**
- Koppling för fotgängare, cyklister och bilar ska finnas kvar längs med Stenhamravägen.
- Koppling mot havet med siktlinjer ska finnas längs Stenhamragatan och Vikgatan med förlängning.
- Koppling mellan St:a Gertruds kyrka och Flinkska villan bibehålls.
- Siktlinje Rådhusgatan mot St. Petri kyrka bibehålls.
- Norra Strandvägen ses över och görs eventuellt till gångfartsområde. **(Möjliggörs med hjälp av allmän plats TORG).**
- Entrépunkter till området gestaltas med extra omsorg.
- Stråk för fotgängare ska finnas mellan Flinkska villan och tegellängan. Gärna utformat så att kopplingen mellan de två äldre byggnaderna kan förstås. Kan handla om material, namngivning eller liknande. Kopplingen säkerställs i plankartan. **(Säkerställs med hjälp av allmän plats PARK).**



VOLYMER & MÖTEN

Den nya bebyggelsen ska ta hänsyn gällande volymer, skala och materialval till befintlig bebyggelse inom riksintresset, Reginelund och kvarteret Vallmon.

Riksintresse H90 präglas av låg, tät bebyggelse om 1-2,5 våningar. Ny bebyggelse kan möta den existerande med 3-4 våningar.

Reginelundsbebyggelsen är mellan 1,5-2,5 våningar hög. Ny bebyggelse kan vara 4-5 våningar.

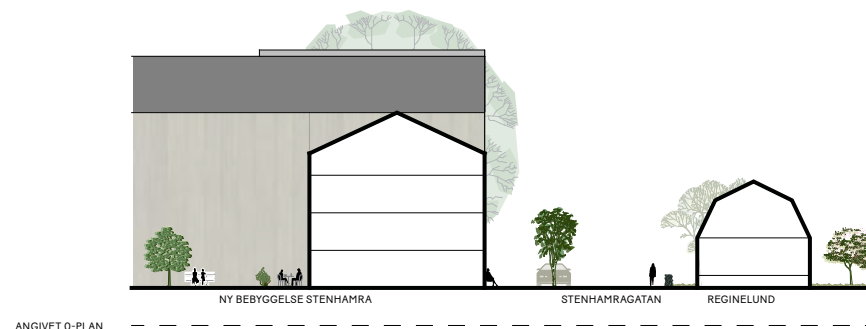
I de centrala delarna och mot kvarteret Vallmon kan ny bebyggelse nå upp emot 5-6 våningar. Den högre bebyggelsen skall dock underordna sig almen som är cirka 25 meter hög.

Checklista:

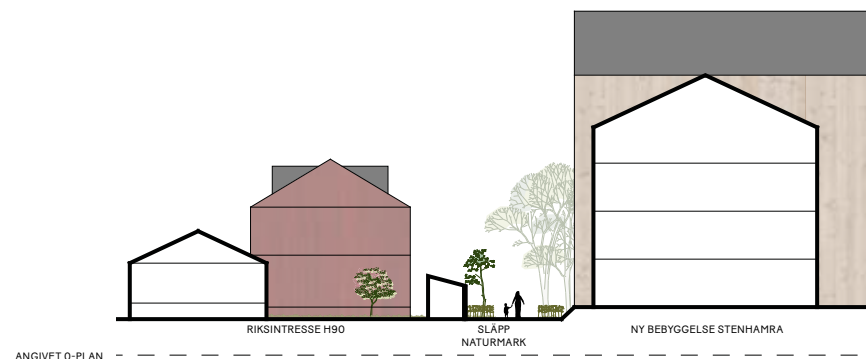
- Bebyggelse som möter den äldre bebyggelsen inom Riksintresset H90 kan uppgå till 3-4 våningar. (Planbestämmelse h2-3).
- Bebyggelse som möter Reginelund kan uppgå till 3-5 våningar. (Planbestämmelse h1-3).
- Bebyggelse som möter Vallmon, samt centrala delar i planområdet, kan uppgå till 5 våningar. (Planbestämmelse h1).
- Almen behöver fortfarande kunna vara visuell från norrlandet (norr om Gamlebyviken) för att området inte ska upplevas ha fått en allt för stor skalförskjutning som negativt kan påverka uppfattningen av riksintresset. Särskilt viktigt är att undvika påverkan för Sankta Gertruds kyrka. (Planbestämmelse träd1 och a2).



Volymer



Principsektion möte med Reginelund



Principsektion möte med Riksintresse H90

TAKUTFORMNING & TAKLANDSKAP

Inom riksintresse H90 är röda sadeltak dominerande. I Reginelund varierar sadeltak, mansardtak och platta tak i röda, grå och svarta kulörer. Kvarteret Vallmon har flacka sadeltak i svart och rött.

Ny bebyggelse har olika förutsättning för takutformning. Takutformning behöver beaktas utifrån riksintresset och hur de uppfattas på avstånd från norrlandet (området norr om Gamlebyviken). Närmast Gamlebyviken är det därför viktigt att fortsatt arbeta med sadeltak. I de södra delarna av området, närmare kvarteret Vallmon, går platta tak bra. En sammanhållenhets gestaltningsmässigt för taken är dock att eftersträva. Högreflekterande material, så som glaserade tegelpannor, bör undvikas för att inte skapa ett störande intryck för riksintresset.

Takkupor går bra att använda för att möjliggöra för inredda våningar med sadeltak. Dock är det viktigt att kupan är indragen från takfoten så att sadeltaket är möjligt att uppfattas och läsas av från gatan och på avstånd. Balkonger och takkupor behöver beaktas tillsammans när det gäller möte mot riksintresset.

Solceller kan påverka uppfattningen av området, särskilt från norrlandet. Solceller som uppfattas som blåsvarta bör undvikas i kombination med röda tak.

Checklista:

- Tak på hus närmast Gamlebyviken ska utformas som sadeltak. Platta tak kan medges i den södra delen av planområdet mot kvarteret Vallmon ([planbestämmelse o1](#)).
- Takvinkel på hus med sadeltak regleras mellan 25-35 grader ([planbestämmelse o1](#)).
- Takkupor ska vara indragna från takfoten. Takkupor bör uppföras på maximalt 50% av fasadens längd och skall vara indelade i minst två enheter ([planbestämmelse f1](#)).
- Solceller på röda tak bör undvikas ([planbestämmelse om krav på bygglov för solceller](#)).



Takutformning



Takkupor



Solceller på tak

LEVANDE FASADER, MATERIAL & KULÖR

Medveten variation i material och kulör kan ge en brokighet som skapar samband med riksintresset och Reginelund. Dock med "mattare" kulörer för att inte skapa en pastisch. Helt vita fasader bör undvikas. Vita detaljer, exempelvis fönsterposter och karmar, kan användas om det fortsatt skapar god helhetsverkan.

Material som förordas är trä, vilket kopplar an till tidigare bebyggelse, samt tegel som talar väl med bruksarkitekturen från stenhuggeriet. Även puts kopplar an till Reginelund.

Gröna väggar, holkar, insektshotell och konst kan med fördel finnas på utvalda fasader inom området.

Balkonger kan byggas in i bostaden, alternativt med lättare konstruktion vara påhängda bebyggelsen. Mot riksintresset bör påhängda balkonger undvikas. Balkonger och takkupor behöver beaktas tillsammans när det gäller möte mot riksintresset.

Checklista:

- Bebyggelsen ska variera i färg men med en viss mängd minsta svärta. Mattare kulörer än i riksintresseområdet.
- Helt vita fasader bör undvikas. **Säkerställs med hjälp av planbestämmelse f2 som reglerar minsta mängd svärta och minsta mängd mättnad på fasadkulör.**
- Material bör koncentreras till trä, tegel och puts.
- Balkonger och deras gestaltning behöver ske med omsorg mot riksintresset.



8502-B

2515-Y30R

3030-Y

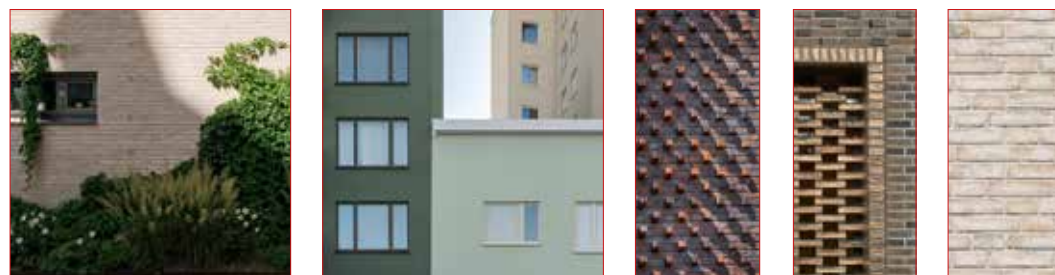
6020-Y

4050-Y80R

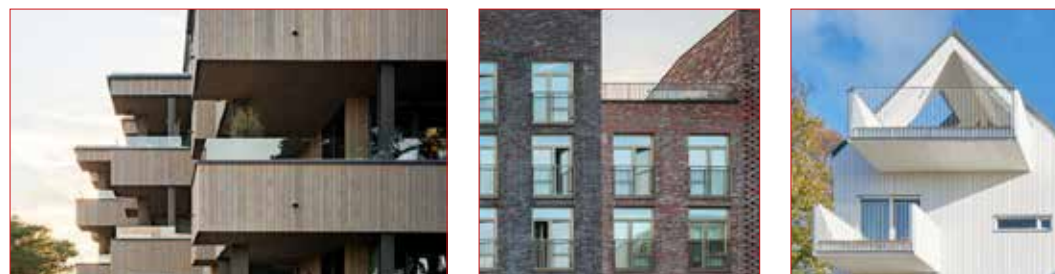
3050-Y20R

1502-Y80R

Trä i olika nyanser med svärta mer än 15% och mättnad mer än 2 % enligt NCS-systemet. Möjliga exempel.



Tegel, sten och putsfasad



Balkongutformningar anpassas efter vad de möter - riksintresse, innergård eller Reginelund.

LEVANDE BOTTENVÅNINGAR & KANTZONER

Bottenvåningarna är det som är i ögonhöjd och det vi upplever mest när vi rör oss i staden. Utformningen av dessa blir därför extra viktig. I bottenvåningarna kan krut läggas på detaljer i fasaden, det ger mer nytta här än högre upp i byggnaden. Entréer placeras strategiskt så att de kan hjälpa till att befolka allmänna stråk och platser. För byggnader som möter både allmänna platser och gårdar förespråkas genomgående entréer.

Verksamheter inom området kan omfatta restaurang, café, co-working, workshop för cyklar etc. Dessa funktioner hjälper till att skapa liv och rörelse på dag- och kvällstid och kan bidra till att locka människor från hela Västervik. Här kan kantzoner handla om uteservering, levande bottenvåningar eller uppglasade fasader med insyn.

Att skapa levande bottenvåningar med kantzoner gäller även för bostäder. En plats att sitta på vid entrén, en semiprivat yta som hjälper till att skapa distans till den privata bostaden men samtidigt ger möjlighet till kontakt. Halvvåningsförhöjda bottenvåningar kan också vara en möjlighet för att skapa kontakt mellan bostad och rummet utanför, samtidigt som en viss avskildhet kan uppnås. För bostäder är det även viktigt att arbeta med gradienter från privat till offentligt. Det är privat inne i bostaden. Utanför fönstret hjälper förgårdsmarken till att skapa en semiprivat yta mot det offentliga gaturummet eller den semioffentliga innergården.

Checklista:

- Entréer placeras mot allmänna stråk och platser.
- Genomgående entréer förespråkas för byggnader som möter både gata och innergård.
- Skapa attraktiva och levande bottenvåningar genom fönster, platser att vistas vid och undvika stängda fasader.
- Plats och möjlighet till uteservering för restaurang eller café vid Tegellängan.
- Förgårdsmark vid bostäder.



Kantzoner / förgårdsmark bostäder



Entréer



Levande fasader och bottenvåningar, verksamheter



BOSTADSGÅRDAR

Bostadsgårdar ska ge möjlighet till rekreation, fysisk aktivitet och samvaro mellan grannar. Viktigt med tydlig hierarki mellan privat och offentligt. Bostäder på entréplan ska ha möjlighet till uteplats. Mikroklimatet är viktigt att tänka på, i förhållande till bland annat solljus, skugga, vind och lä. Att arbeta med gröna strukturer är positivt för människor, växter och djur. Andra exempel än grönska på mark kan röra sedumtak eller gröna tak på komplementbyggnader, spaljeer med växtlighet eller gröna fasader.

Checklista:

- Utevistelse för människor ska vara överordnat parkeringsytor.
- Gårdsytan ska vara tydligt, rumsligt avgränsad
- Tillgång till gården och uteplatser ska ges direkt från lägenheter i bottenplan.
- Hänsyn till grad av insyn. Eftersträva att kunna vara privat samtidigt som det finns kontakt med gården. Genom uteplats, plantering eller "lagom" upphöjt entréplan.
- Möjliggöra för blandning av upplåtelseformer.
- Skapa bra mikroklimat. Lä, sol, skugga, motverka värmeöar.
- Möjliggör för grönska. **Säkerställs genom att all yta inte får bebyggas, e1-3 och prickmark.**
- Mötesplats för olika aktiviteter för olika åldrar. Barn, tonåringar, vuxna, äldre.
- Möjliggöra för förbättring av ekosystemtjänster och biologisk mångfald.



Illustrationsplan. Skanska.